

5. Шевців З. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2017. 44 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-101>

СЕНСОРНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З РАС

Тушич Анна Анатоліївна

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ДВНЗ «Рівненський державний гуманітарний університет»
м. Рівне, Україна*

Косарева Галина Миколаївна

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної
освіти імені проф. Т. І. Поніманської
ДВНЗ «Рівненський державний гуманітарний університет»
м. Рівне, Україна*

Сенсорна інтеграція – це процес, під час якого мозок отримує, організовує та інтерпретує інформацію, що надходить від органів чуття. Вона допомагає дитині сприймати навколишній світ, координувати рухи, регулювати емоції та ефективно навчатися. О. Борецька [5], І. Григус [1], В. Драченко [2], А. Закревська [3], О. Камінська [3], О. Кіпаренко [4], І. Крук [1], Н. Литвин [5], О. Соїко [5] вважають, що в корекційній роботі цей підхід особливо важливий, адже діти з особливими освітніми потребами, в тому числі й з розладами аутистичного спектру часто мають порушення сенсорної інтеграції. Вони можуть надмірно гостро або, навпаки, дуже слабо реагувати на звуки, дотики, світло чи рух, що ускладнює їхню поведінку, увагу та навчання.

Актуальність застосування сенсорної інтеграції в корекційній роботі з дітьми з розладами аутистичного спектру (РАС) зумовлена специфічними особливостями їхнього розвитку та сприйняття навколишнього світу. У більшості дітей із РАС спостерігаються порушення сенсорної обробки інформації, які проявляються у вигляді

гіперчутливості або гіпочутливості до звуків, світла, дотику, руху, запахів чи смаку. Такі особливості ускладнюють адаптацію дитини до середовища, провокують тривожність, страхи, агресивні або самоагресивні реакції, призводять до труднощів у навчанні та спілкуванні.

Сенсорні порушення безпосередньо впливають на формування мовлення, соціальної взаємодії, моторних навичок і здатності зосереджуватися на завданні. Саме тому, на думку О. Борецької, Н. Литвин та О. Сойко, корекційна робота з дітьми з РАС має починатися із налагодження базових сенсорних процесів. Метод сенсорної інтеграції створює умови, за яких дитина в безпечному та контрольованому середовищі отримує різноманітні сенсорні стимули і вчиться адекватно на них реагувати. Завдяки цьому поступово зменшується рівень сенсорної дезорганізації, нормалізується поведінка, покращується здатність до навчання, зростає інтерес до взаємодії з дорослими та однолітками [5].

У більшості дітей з РАС спостерігається порушення сенсорної модуляції – тобто здатності адекватно реагувати на сенсорні стимули. Це проявляється в гіперчутливості (надмірній реакції) або гіпочутливості (слабкій реакції) до дотиків, звуків, запахів, рухів і зорових подразників. Через ці особливості діти часто уникають певних видів сенсорного впливу або, навпаки, постійно шукають сильні сенсорні відчуття, що негативно позначається на їхній поведінці, здатності концентруватися, навичках спілкування та навчання.

За словами І. Григуста І. Крук, застосування сенсорної інтеграції дає можливість не тільки знизити інтенсивність небажаних поведінкових проявів, а й сформувати у дитини позитивний досвід взаємодії з довкіллям, що є фундаментальною передумовою для подальшого розвитку комунікативних, пізнавальних і соціальних навичок. Саме тому включення сенсорної інтеграції до комплексної системи корекційної роботи з дітьми з РАС є вкрай актуальним, науково обґрунтованим і практично необхідним напрямом сучасної спеціальної освіти [1].

Заняття з сенсорної інтеграції допомагають дитині з РАС краще сприймати та обробляти сенсорну інформацію, розвивати моторику, покращувати увагу й пам'ять, а також знижувати тривожність. Під час такої роботи А. Закревська, О. Камінська пропонують використовувати вправи, які стимулюють різні сенсорні системи. Вестибулярна стимуляція здійснюється через гойдання, катання, балансування та інші рухи, що покращують рівновагу і координацію. Пропріоцептивна стимуляція включає штовхання, розтягнення, стрибки й лазіння, які розвивають м'язово-суглобне відчуття та планування рухів. Тактильна стимуляція відбувається під час ігор із піском, крупами, водою,

пластиліном та іншими матеріалами, що допомагає нормалізувати чутливість шкіри. Також А. Закревська, О. Камінська вважають за доцільне використання вправ для розвитку зорового і слухового сприймання [3].

Організація занять базується на принципах систематичності, поступовості та індивідуального підходу. О. Кіпаренко слушно зауважує, що дитина з РАС повинна бути активно залучена до рухової діяльності, а середовище має бути безпечним і мотивуючим. Наприклад, дитина може гойдатися на підвісній платформі, повзати в тунелі, занурювати руки в сенсорні коробки або переносити важкі предмети. Такі вправи зміцнюють нервову систему, знижують сенсорну гіперчутливість, покращують поведінку та самоконтроль [4].

Як зазначає В. Драченко, застосування прийомів сенсорної інтеграції робить можливим створення контрольованого і безпечного середовища, де дитина отримує необхідні сенсорні стимули у дозованому вигляді. Наприклад, вестибулярна стимуляція (гойдання, обертання, катання на гойдалках чи балансування) покращує координацію рухів, регуляцію м'язового тону та допомагає знизити рівень тривожності. Пропріоцептивні вправи (стрибки, повзання, лазіння, штовхання або тягнення предметів) сприяють розвитку відчуття власного тіла, формують контроль над рухами та зменшують гіперактивність. Тактильні ігри (дослідження різних текстур, ігри з піском, водою, крупами, пластиліном) допомагають нормалізувати чутливість шкіри та зменшити захисні реакції на дотики. Також використовуються вправи на розвиток зорово-рухової та слухової координації, що підтримують концентрацію уваги і стимулюють мовленнєвий розвиток [2].

Ці прийоми є ефективними, тому що вони базуються на активній участі дитини в руховій діяльності, поєднують сенсорну стимуляцію з емоційно привабливою грою, формують позитивний досвід взаємодії із середовищем і дорослим. Внаслідок регулярного застосування таких прийомів поступово знижується рівень сенсорної дезорганізації, поліпшується здатність дитини до планування дій, підвищується увага, мотивація до навчання та соціальна залученість.

Таким чином, прийоми сенсорної інтеграції обґрунтовані тим, що вони безпосередньо впливають на основні труднощі дітей з РАС, створюючи базу для формування вищих когнітивних, мовленнєвих і соціальних навичок, а отже – є невід'ємною частиною комплексної корекційної роботи. Регулярне застосування сенсорної інтеграції в корекційній роботі сприяє розвитку комунікативних і соціальних навичок, а також створює передумови для успішної адаптації дитини з РАС в колективі.

Література

1. Григус І. М., Крук І. М. Сенсорна інтеграція дітей з раннім аутизмом. *Rehabilitation and Recreation*. 2022. (11). С. 102–110.
2. Драченко В. В. Особливості сенсо-моторної сфери дитини дошкільного віку з розладами аутичного спектру. *Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі безперервної освіти* / за науковою редакцією Матохнюк Л. О. : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (29–30 жовтня). Вінниця : КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти». С. 74–78.
3. Камінська О., Закревська А. Сенсорна інтеграція, або Як допомогти кожній дитині. *Дошкільне виховання*. 2017. № 11. С. 24–29.
4. Кіпаренко О. Сенсорна інтеграція як метод корекції розладів у дітей. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць. 2020. Вип. 49. С. 152–176. URL : <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-49>
5. Литвин Н. І., Борецька О. В., Соїко О. В. Комплексна психолого-педагогічна реабілітація дітей з особливими потребами засобами сенсорної інтеграції. *Психологія : реальність і перспективи*. 2018. Вип. 10. С. 94–100.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-102>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ: НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ТА ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Шевченко Світлана Миколаївна

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інститут педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році питання формування громадянської свідомості, національної ідентичності та патріотизму серед підростаючого покоління стало пріоритетним напрямом державної політики у сфері освіти. Сьогодні, коли країна-агресор активізувала проти України всі можливі засоби і форми